

STRESZCZENIE

Rozprawa doktorska zatytułowana: *Władza i wychowanie w wybranych koncepcjach pedagogicznych*, dotyczy fundamentalnych zjawisk w życiu społecznym ludzi: wychowania i władzy. Zjawiska te wydają się występować powszechnie, dlatego są niezmiernie ważne. Powszechne są w tym sensie, że dotyczą każdego człowieka a niezmiernie ważne są dlatego, że dotyczą podstaw rzeczywistości ludzkiej. Ich intensywność natomiast, uzasadnia potrzebę działania wychowawczego niezbędnego w procesie wspierania rozwoju człowieka.

We współczesnym świecie można zauważyć szczególnie pilną potrzebę refleksji nad zagadnieniem władzy i jej występowaniem w wychowaniu – zarówno w rodzinie, jak i w instytucjach wychowawczych. Potrzeba ta wynika ze standardów moralnych, obowiązujących w życiu społecznym, ale też z możliwości, wpływania na innych i przejmowania nad nimi władzy, wywołanych postępem technicznym.

Władza na ogół jest kojarzona z życiem politycznym, jak również podkreśla się w niej możliwość opresyjnego sprawowania. Tymczasem, władza jest wytworem życia społecznego ludzi i należy do zjawisk powszechnie obecnych. Władza, stanowi nie tylko ważny czynnik rozwoju człowieka ale istnieje po to, by konstruktywnie budować na świecie ład i sprawiedliwość.

Przedmiotem analiz w niniejszej dysertacji uczyniono rozumienie i interpretację kategorii władzy i wychowania w wybranych koncepcjach pedagogicznych. Kategorie te są w nich różnie rozumiane. Pedagogiki: pedagogika serca, pedagogika krytyczna i pedagogika personalistyczna w sposób odmienny ukazują rolę i realizację wychowania i władzy. Próbę ukazania ich stanowisk podjęto w niniejszej rozprawie doktorskiej.

Kolejno, zwracając uwagę na wybrane koncepcje wskazano, że Maria Łopatkowa – autorka pedagogiki serca uważa że, aby zmienić świat na lepszy, potrzeba światu miłości. Miłość jest w pedagogice serca traktowana, jako metoda wychowania. Reprezentantka tej koncepcji uważa, że dzięki mocy miłości świat można zmienić. W wychowaniu postuluje swobodny rozwój dziecka, natomiast władzę przedstawia w sposób kontrowersyjny. Łopatkowa podkreśla w niej opresyjność i siłę prowokującą do nadużyć. W rozprawie ustalono zatem, że autorka pedagogiki serca nie rozumie istoty władzy a jej pedagogika serca pretenduje do pseudo-wychowania, które pozostając jedynie w świecie idei, nie może wychowanka niczego nauczyć.

Krytycy koncepcji wychowania, do jakich należą między innymi pedagodzy myśli krytycznej uważają że, aby zmienić świat należy rozwijać u wychowanków postawę walczącą, dzięki której doprowadzą oni świat do korzystnych dla ludzi zmian. Wychowanie w tej koncepcji, polega na kształtowaniu u wychowanka zdolności do emancypacji zaś władza jest postrzegana, jako niebezpieczna i niesprawiedliwa siła, która nie powinna znajdować się w demokratycznych

strukturach życia społecznego. Pedagogika krytyczna, głosząc jednak takie tezy, usiłuje wprowadzić chaos do życia ludzkiego. Wyemancypowany człowiek gubi bowiem sens istnienia w paradoksie możliwości, jakie oferuje mu jednowymiarowo postrzegana przez niego rzeczywistość.

Wychowanie w ujęciu pedagogiki personalistycznej, wprowadza do wychowania umiłowanie dobra, postawę miłości ale również miłosierdzie i przebaczenie, które według tej koncepcji są gwarancją szczęścia każdego człowieka i możliwością naprawy świata. Dzieje się to za sprawą przeobrażenia egoizmu ludzkiego w altruizm. Władzę postrzega się tu jako niezbędny konstrukt życia społecznego, który stoi na straży ładu, porządku i sprawiedliwości.

W oparciu o analizy opracowań na temat tytułowych kategorii dotyczących zjawisk: wychowania i władzy, podjęto trud wyprowadzenia w niniejszej dysertacji implikacji wychowawczych, wynikających z odczytanych w wybranych koncepcjach pedagogicznych sposobów występowania władzy, aby następnie wypracować dla praktyki wychowania pewien teoretyczny model, przekonujący wychowawców o potrzebie istnienia władzy w wychowaniu.

W niniejszej dysertacji ostatecznie ustalono, że władza jest niezbędna w każdym obszarze rzeczywistości ludzkiej, a więc także w procesie wychowania, ze względu na aktualne i przyszłe dobro wychowującej się i wychowywanej jednostki ludzkiej.